

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 De fine eius, Vtrum s. lex ordinetur semoer ad bonum commune sicut ad finem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

Philosophum. In unoquoque autem genere id, quod est principium, est mensura & regula illius generis: sicut unitas in genere numeri, & motus primus in genere motuum: unde relinquatur, quod lex sit aliquid pertinens ad rationem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod cum lex sit regula quaedam & mensura, dicitur dupliciter esse in alio. Uno modo sicut in mensurante & regulante; & quia hoc est proprium rationis, ideo per hunc modum lex est in ratione sola. Alio modo, sicut in regulato, & mensurato: & sic lex est in omnibus, quae inclinatur in aliquid ex aliqua lege, ita quod quilibet inclinatio proveniens ex aliqua lege, potest dici lex non essentialiter, sed quasi participative. & hoc modo inclinatio ipsa membrorum ad concupiscendum, lex membrorum uocatur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut in actibus exterioribus est considerare operationem, & operatum, puta, edificationem & edificatum, ita in operibus rationis est considerare ipsum actum rationis, qui est intelligere & ratiocinari, & aliquid per huiusmodi actum constitutum, quod quidem in speculativa ratione, primo quidem est definitio, secundo enunciatio, tertio uero syllogismus, uel argumentatio. Et quia ratio est practica utitur quodam syllogismo in operabilibus, ut supra habitum est, secundum quod Philosophus docet in 7. Eth. ideo est inuenire aliquid in ratione practica, quod ita se habeat ad operationes, sicut se habet propositio in ratione speculativa ad conclusiones. Huiusmodi propositiones uniuersales rationis practice ordinatae ad actiones habent rationem legis, quae quidem proportionales aliquando actualiter considerantur, aliquando uero habitualiter a ratione tenentur.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio habet uiam mouendi a uoluntate, ut supra dictum est. Ex hoc enim quod aliquis uult finem, ratio imperat de his quae sunt ad finem, sed uoluntas de his quae imperantur ad hoc, quod legis rationem habeat, oportet quod sit aliqua ratione regulata. & hoc modo intelligitur, quod uoluntas principis habet uigorem legis, alioquin uoluntas principis magis esset iniquitas, quam lex.

ARTICVLVS II.

Utrum lex ordinetur semper ad bonum commune.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod lex non ordinetur semper ad bonum commune, sicut ad finem. Ad legem enim pertinet praecipere & prohibere: sed praecipitur ordinatur ad quaedam singularia bona, non ergo semper finis legis est bonum commune.

¶ 2. Praet. Lex dirigit hominem ad agendum, sed actus humani sunt in particularibus, ergo & lex ad aliquod particulare bonum ordinatur.

¶ 3. Praet. Isidorus dicit in libro Etymologiarum. Si ratione lex constat, lex erit omne quod ratione consistit: sed ratione consistit non solum quod ordinatur ad bonum commune, sed etiam quod ordinatur ad priuatum bonum unius, ergo.

SED CONTRA est, quod Isidorus dicit in 5.

etymologiarum, quod lex est nullo priuato commo...

RESPOND. dicendum, quod sicut dictum est, lex pertinet ad id quod est principium humanorum actuum, ex eo quod est regula, & mensura. Sicut ratio est principium humanorum actuum, ita etiam facta ratio est aliquid quod est principium respectu actuum aliorum, unde ad hoc oportet, quod principia liter & maxime pertineat lex. Primum autem principium in operatiuis, quorum est ratio practica, est finis uirtutis. Est autem ultimus finis humanae uirtutis felicitas, & beatitudo, ut supra habitum est, unde oportet quod maxime respiciat ordinem qui est in beatitudine. Secundum autem principium ad bonum commune, sicut in seipso, cum omnis pars ordinatur ad totum, sicut in seipso, ad perfectum, unus autem homo est pars communis perfectae, necesse est, quod lex proprie respiciat ordinem ad felicitatem communitatis, unde & philosophus in 1. politicae dicit, quod lex est mensura communitatis, & maxime pertinet ad bonum commune. Dicitur in 5. politicae quod legalia iusta dicimus factiua, & conferuntur iustitiae, & particularium ipsius politicae conuentionum. Perfecta enim ciuitas est, ut dicitur in 1. politicae, quolibet autem genere id quod maxime dicitur ad principium aliorum, & alia dicuntur secundum ordinem ad ipsum, sicut ignis, qui est maxime calidus, est causa caliditatis in corporibus mixtis, quae inter se dicuntur calida, in quantum participant de igne, unde oportet, quod lex maxime dicatur secundum ordinem ad bonum commune, quod quidem quodcumque praecipitur de particulari opere non habet rationem legis, nisi secundum ordinem ad bonum commune, & ideo omnis lex ad bonum commune ordinatur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod praecipitur importat applicationem legis ad ea, quae ex lege leguntur. Ordo autem ad bonum commune, qui pertinet ad legem, est applicabilis ad singulares fines, & factus etiam de particularibus, quibusdam praecipitur damnum.

AD SECUNDUM Dicendum, quod operationes sunt in particularibus, sed illa particularia referuntur ad bonum commune, non quidem communitate generis, uel speciei, sed communitate causae finalis. Item quod bonum commune dicitur finis commune.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut nihil in se firmatur secundum rationem speculatiuam, nisi per resolutionem ad prima principia indemonstrabilia, ita firmiter nihil constat per rationem practica nisi per ordinationem ad ultimum finem, qui est bonum commune; quod autem hoc modo ratio constat, lex rationem habet.

ARTICVLVS III.

Utrum ratio cuiuslibet sit factiua legis.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur quod cuiuslibet ratio sit factiua legis. Dicitur in 1. apostolus ad Romanos. 2. quod cum gentes quae legem non habent, naturaliter ea quae legis sunt, faciunt, ipsi sibi sunt lex, hoc autem communitate de omnibus dicitur. ergo quilibet potest facere sibi legem. ¶ 2. Praet. Sicut Philosophus dicit in libro secundo Ethicorum, intentio legislatoris est, ut inducat hominem ad uirtutem, sed quilibet homo potest alium inducere ad uir-

q. 13. ar. 3. & q. 77. a. 2. ad 4. cap. 3. to. 5.

q. 17. ar. 1.

Super questionis nonagésime articuli secundum.

In art. 2. eiusdem q. in responsione ad inf. q. 1. ar. 5. cor. & a. 6. ad 3. & q. 96. ar. 1. & 3. & 6. co. & 3. a. q. 58. ar. 5. co. & 3. q. 70. a. 2. ad 3. & 3. contra cap. 103. hn.

Li. 5. cap. 21.

Super quest. 103. articulum secundum.

Super quest. 103. articulum secundum.

In articulo questionis dubium quod dicitur circa haec. Ordine ad bonum commune est totius multitudinis, uel aliquorum generis totius multitudinis. Hoc esse falsum non solum in se, quod ordinatur ad commune bonum, uel in se, & non est carius uniuersis in Papa, quod multum dicitur.